

Avignon-go festivala

J.M. ERTZILLA¹

Actoreen boycottagatic festivala anulatu içan cen urthearen urrengoan, uztailean, ecin frenatuzco aviditatez heldu guinen Avignon-era, han, Papen Jaureguico *La Cour d'Honneur*-ean, assititzecotz hiru ezpa laur representatione theatralera, ceren gueu ere, berce asco beçala, geure escura eta helmenera ukan ecic dramaturgia handiaren artea, anxietate perpetualaren pean vici baigara. Experientiaz guenequien ecen gure premia theatrala hobequi aseca cela leku aguerretan ersi eta estalietan baino, beraz *La Cour d'Honneur* deituac bere eguinic cituen requisitu guztiac hango representatione theatralec ukan ceçaten bere effectua, gutienic ere effectu sedativoa -curativoa ecina cen-, gure spiritu hauscor eta ahituetan, geure buruaz higuindu eta ahituric garenon spirituetan, eçagunez eta lanquideez higuindu eta ahituac garenotan, gure compatrioten phantasi politico eta socialez higuindu eta ahituac garenotan, ordenaco gentearen çapoqueria social eta politicoez higuindu eta ahituac garenotan. Effectu sedativo horren iraupenari çaionaz, aitzinaco experientietaric guenequien ecen pressesqui ere urthe bethecoa cela berorren permanencia, hau da, urren festivalera arte, grippe edo gaitz stationalen contraco vacuna annualen ancecoa beraz. Horra bada cergatic bi milla eta hirugarren urthean, lehen exposatu raçoinengatic, festivalic antholatu ez cenean, gure systema immunologicoa haimbercez macaldu cen vicitzaren alderaco desaffectioneari contra eguiteco, hala ere, desaffectione ez cen bere gorenera heldu, ceren hala içan balitz, naturala denez, urrengo urthean gure joaitea ecina çatequeen.

[1] Testu honen idazkera egilearen hautu landu baten emaitza da eta jatorrizkoa argitaratzea erabaki da, aldizkariaren estilo arauetara egokitu gabe.

Geure burutapen eta reflexionetan sarri guinen ibiliac, ecer fruituric erdietsi gabe baina, *La Cour d'Honneur*-eco spectaculu theatralen superioritatearen causen bilha, superioritatea leku aguerrean representatzen den berce edocein lekuren aldean, are Epidauroren aldean ere, non behiala Aischyloren representatione batetara ičan guinen ustez ecen Aischylo bere patrian bertan eta aguerrean presenciatzea bainu purificatzaile ičanen citzaigula, katharsis ossoa, nola segur asco guerthatzen baicen representatione tragicoen hastapenean bertan, alabaina Epidauroco experientia theatrala opportunitate galdua baino ez cen ičan, han representatu cen Aischylo gainditua guenuen, edo aguiari çucenago da erraitea ez cela helcen gure orduco escariaren parera, cein, anxietate perpetualeco gure egoeran, escari absolutua baitzen, imagina daitequeen handiena. Jada *La Cour d'Honneur*-eco auditoriumean jarce hutsac mundutic isolarazten guintuen eta gueure burua representationeari ossoqui emaitera guinderamatzan, gutan cen guztia scenarioan jaço cedinarenean guenuen eçarcen, gu gueu guinen actore eta gueure cerebroco parte orotan sentitzen guenuen rol bat incarnaceac, edocein rol, sortarazten duen azquengabeco poça, funsean, norbera den horretatic appartatzeac dakarren poça. Bilbotic irtetzeaz bat, biharamunean *La Cour d'Honneur*-eco auditoriumean eserita ičanen guinela accordatze hutsez, gure baitan theatralitatea deritzana hasten cen actuatzen, hau da, egunoroco gueure larruaçal ohicotic erantztea eta desinhibitione ossoz haraguitza cea berce guiçaqui imaginario batetan eta gueure hoberema emaita, erran nahi baita, gueure cerebroaren hoberena delaco berce hori interpretatzen.

Ohi guenuenez, aldi hartan ere, hau da, festivala annulatu ičan cen urthearen urrengoan, ez guinen aldez aurretic acholatu programmaz, confidança guenuen festivalen rectoretan eta, gaineracoraco, lekuac berac iracatsico cigun cer eguin. Eguerdi aldean iritsi guinen Papen hirira oren batzu lehenago abiaturic Béziers-tic, han ostatatu guinelaric *Hotel des Poètes* deituan, ez han pernoctatu ciratequeen poeten aleguia auragatic, baina geure beguiz berce behin ikussi gogo guenuelaco haren alboco jardin bat ceinetan baitago statua bat Jean Moulin-en goraçarrez, hirico seme, resistent, socialista eta maçon, train batetan hila Gestapoc interrogatzen çuen bitartean, ceinetaz gure collegio urthe samurretan iracurriric guenuen biographia bat, ondorenez litteraturaren alderaco erori incurablea sortaraci ciguna. Bi hirien arteco orographia eztian gaindi guembilçala, mahastiz eta equilore soroz inguraturic, gogora ekarriaz eta evocatuz aritu ičan guinen behiala christiandadeco hircapitala ičan

cenac ukanicaco historia, han kelto, ligur, phoceano, latino eta provençalec utzirico lorratta, eta bai hospitalarioen eta templarioen ordenena ere. Gure herri tipitic campo guindoacenetan eguinçale guinenez, orduan ere galdez joan guinen nolacoa othe çatequeen gutzat historia hain aincinaco eta imbricatua çuen leku hartan habitatzea, han aspaldi handian vici den communitatearen parte içaitea, horrec cer confort ekarrico othe cioqueen gure vicimoduari, cer incomoditate extraituco çuen hartaric, gure vicimodutic, funsean, cer metamorphosis eraguin ciguqueen. Naturalqui saloneco speculatione vanoac baino ez ciren, preparativoac, han bertan attaca gueneçan gure arteco conversatione ororen questione irresolutua: munduazco gure representationean fundamentu historico ongui erro-tuen eta sendotuen gabecia, gure historia gabecia memoria eçagatic, gure memoria falta adimen indartsu eçagatic, adimen indartsuric eça cerebro ahula ukaiteagatic, eta hori segurqui gure inferioritate genetico eta organicoagatic berceen aldean. Gai horiec, bercelaco occasionetan tristurara eta bihotza erdiratzera ekarcen guintuztelaric, Avignon-era bidean ordea ez ciguten inolaco ecinegon eta postrationeric eraguiten, aitzitic, adore eta alegrancia handiagoa cekarquiguten, haimberceraino non, autoaren lehioetaco crystallac jeitsiric eta aireac bortizqui beguitartean jotzen guintuela, cantatzen jarri baiguinen “*Sur le pont d’Avignon, on y danse, on y danse...*”. Holaco jubilatione eta eclosionea erabat ecin pensatuzco cen gure herrico bidetan gaindi guenbilçala, noiz bethi ere gueure consciencien ganean baitaramagu behingoz çutic jarceco premia patriotico astuna eta, hala eguinez, uchatu gure gain dadukagun extinctione mehatchu ecin jassanezcoa.

La Cour d’Honneur-i hurbil citzaion restaurant batetaco terrasan jarri guinen bazcalcera, areago rituala complitzera gosea asetzeraino baino, frogaturic guenuenez guero ecen gure gogoia sukar theatralac hartua çuelaric gure organismoa guti escale aguercen cela. Han guerthatu cen, ezteusqueriaren batengatic, ecen gure arteco concordia eta humore ona hautsi eguin cela, çacarquiro discutitu guenuen geure artean, elkarrequin urtheac daramatzaten bi guiçaquic baino ecin eguin duten moduan; horrec isiltassun handienara ekarri guintuen, casu ascotan baita penitencia suerte bat norbera sentitzen delaco discussionearen errudun eta, guztiz ere, discussione bitartean sortu haserrearen errudun. Behin punctu horretaraz guero, berez absurdu eta ergel baina ecin evitatuzco, astiari asti eman behar citzaion, hori ere baguenequien orduandainoco ehunca casuetaric, halaco moldez non lehenic mututassun ossoco phasean sartu baiguinen, ondoan monosyllaboac heldu ciren eta azquenec aitzineco concordia bihurtu cen. Acrimonia horrec, ordea, ez çuen deus jaten ez

marruzcatzen gure barreneco dispositionea, representatione theatralen alderaco gure dispositione incondicionala; elkarrenganaco aversione momentaneo hori *La Cour d'Honneur*-eco spectaculuetaraco preparationearen parte cen. Arratsean sartu guinen bada *La Cour d'Honneur*-era han assisstitzeco *Romeo eta Julietta Avignongo Festivalean* ceritzan dialogora, ceinetaz soilic guenequien ecen *aldi bakoitz eraberritu eguiten cela, bethi ere bere hartan irauteco*, jocatua actore frances batec, ongui eçaguna teatro cultuaren mundu selecto, exigent eta refinatuan. Auditoriumaren erdian egoquitu citzaiquigun jarcea, hau da, publicoaren bihotz-bihotzean, cein baita actoreen begui eta soec sollicitatuen duten lekua, finean suerte handia, ceren actoreaganic dathocen soec norberari sentiarazten diote ecen norbera dela comediantearen sostengarri eta scenarioan jokatzen den obran ossoqui implicaturic dagoela, gaineraco ceinhai spectatore baino implicatuago. Scenarioaren coreographiac, Papen Jaureguiaren murru imponentaren oinetan, restaurant batetaco terrassa apha eta austeroa imitatzen çuen. Actoreac bi masca, bi *prosoyon*, alternatzen cituen, emacumearena eta guiçonarena, eta cambioraco behar cituen segundo decimetan, haren beguitarte çurbilac cirudien arpeguia estali egin behar çuen desamparatu batena, estali ere, ez personagea interpretatzeco, baina mundutic gordetzeco. Absorbituric eta captivaturic jarraitu guenion actorearen dialogoari, ecin modu hobean eguina, hotsezco delicia huts, baina minuto batzu iraganic ohartu guinen ecen dialogo hura litteralqui cela gueuc restauranteco terrassan erabili guenuen bera edo, nahi bada, discussione bera, beraz, obra theatrala ossoqui citzaiquigun eçaguna. Gueu guinen bada publicoaren entusiasmo, emotione eta irriac eraguiten guenituenac. Une labur batez, gueure buruac scenarioan fidelitate ossoz representatutic ikusteac sortarazten cigun içuzco eta casic paralysis mentaleco une criticoa gainditu arte, jarlekuei josiric içan guinen; critico, ceren une batetic bercera theatroa passionalqui maitatzetic haina gueure indar guttiz gorrotatzera ethor ahal guintezqueen erizteagatic ecen theatroa gure vicitzen barrenera sartu cela, hau da, geure barrena prophanatu eguin çuela. Athaca critico hori garaituta, handic hara oraino ere fundituago eguin guinen representationearequin, eta ez cen publicoaren artean inor obrac gu baithan beçain effectu catharticoa ukan ceçanic eta, beraz, teatroari buruzco gure atchequimendua bere paroxismoraino heldu cen eta aguerreco teatroaren eta *La Cour d'Honneur*-en gure necessariateac bere nivel gorena jo çuen.

Biharamunean ere obra bera aditzera jo guenuen jaquinaren gainean egonez ecen *aldiric aldi eraberritu eguiten cela, bethi ere bere hartan irauteco*. Honaco honetan actoreac ez çuen gure discussione lacar eta garratza

repetitu manera delicios hartan, baina gurearen aneco bat, berce motivu eta chehetassun batzuez, gurea baino seneroagoa eta eloquentia infinitoqui handiagoz, matrimonio toscano baten artean içana -haic ere festivalera ethorriçale- gure mahairen ondoan egun horretan bazcaldu guenuen restauranteco terrassan, hots, gure arteco discussionearen biharamunean. Erranic gabe doa ecen aldi honetan ere interpretationea impeccabilea içan cela, spectatorea auditoriuma utzi nahi ez içaitera dararmaten horietacoa, hartan eternizatzeo guraria duenecoa. Punctu horretara iritsiric, jaquingura azquengabea sartu citzaigun actore bakar harc leku publicoetaco discussione domesticoetara helceco çuen accesoaz, nola çuen memorizatzen han aditua eta nola çuen destilatzen bere balthan, bere cerebroan, productu theatral hain ellaboratua creatu arte.

Hirugarren egunean, aitzin egunetaco terrassa berean bazcalcen ari guinela, contuan jausi guinen ecen gutaric ez urrun, mahaira eserita, bakarric eta jaten ari cela aleguia eguinez, are cerbait ahora eramanez ere, journal baten guibelean erdi ezcutuan, *Romeo eta Julietta*-ren actorea bera cegoela. Naturalqui, haren interes guztia cetzan bere inguruan guerthatu conversatione eta discussionear ençun eta aditzean, hauc inoiz ere falta ez cirelaric, nahiz voz aphalez eguin citecen. Laster ohartu guinen ecen garrancizcoena ez cela discussioneco materia bere hartan -matrimonioen arteco discussione topicoac ropaje differentez-, baina materia horren tranasformationea dialogo intelligent eta refinatura, ceren, guri hala iruditugatic ere, actoreac ez çuen hitzez hitz repetitzen terrassaco liscarra, hura aurrez politu eguiten çuen, chahutu eta refinatu.

Nola terrassaco bazcaltiar guehienoc ohico guinen eta jada oharturic ere actorea gure artean cegoela eta bere *mise en scène*-raco gure controversia eta sestraz cela valiatzen, accordio tacito suerte batez erabaqui guenuen ecen egun horretan mutu içanen guinela bazcaldu bitartean, ez haina (actorea) erstutassunean jarceco, baina jaquiteco arrats hartan *La Cour d'Honneur*-ean nola componduco cen vicitza realetico elicadura gabe, funsean, hainaren arte representativa igo cedin goragoco mailara.

Hala bada, egun horretan *La Cour d'Honneur*-era heldu guinen inoiz baino motivatuago, halaber prevention aphurren batez eta are bazcalduan isilic iraun içanagatic damu açal batez ere. Erranic gabe doa ecen actorea ohartu cela gure isilic egoitea bera han içaitetic cethorrela eta, horregatic beragatic, stablitu guenuela harequico relationeren bat arratseco performanceari buruz, finean, haren ingenio artisticoarequin. Beraz, berarençat ere ez cen representatione ohico eta normala, gure

artean eçarririco relationeac egoera specialean jarria ceducan. Aldi hone-tan actoreac ez çuen bi mascaretaric bat ere erabili, arpegui hutsic inter-pretatu çuen, scenarioan -bethi beçala, terrassa emulatzan çen- mahairic mahi cebilen eta iritsi cenean hartara non imaginarioqui geu guenden, Bilbotic bide ossoan ekarri guenuen conversationearen punctu nagussiac repetitu cituen precisione guztiz, barne celaric *Hotel des Poètes* deituan iragan gaucoea eta Jean Moulin-i buruzco comentarioac ere. Hau da, aguerian jarri cituen gure cuita eta ahuenac, baina orobat gure azquenga-beco alegrancia guere destinora hurbildu arau.

Etchera bidean guinelaric, ecin sinhestic eman guenion *La Cour d'Honneur*-en ikussi eta adituari, mirari theatral hari, ceinen lekuco çucen eta interesatu gueu içanic baiguinen. Actoreac nola jaquin ahal ceça-queen haranzcoan erabili guenuen conversationea, nola ulertu çuen gure conversationea terrassaco mahaian geure hizcunçan, harc ezeçagun çue-na, eta ber gauça erran ahal citequeen toscanoei eta berceei buruz ere. Clima eta orographia mediterranea atlantico bilhacatuz doan aldean eta urrunera Carcassonaco murruc aguerian cirelaric, heldu guinen *La Cour d'Honneur*-ean aguituari buruzco conclusionen provisional batetara, hypotesi deitu guenion. Haren arauera, actoreac deus ez cequien gutaz, are gutiago gure conversationeez eta berceenez, guerthatua berce orde-na batetatcoa cen, hau da, haren persuassione ahalmenari esquer -ecina-go mysteriotsu eta indartsua- eta magia eta seductione theatralean eror-ceco gure dispositione ossoari esquer, bi factore horiei Esquer beraz, sinhestera (aditzera) iritsi içan guinela haina (actorea) gure hitzac repe-titzen ari cela, noiz eta eguiatz hainac ez çuen deus erraiten içan, ezpainei ikara eraguiten cien, baina hitzic articulatu gabe, eta halatan guc guc jarri guenituen hitzac hainaren ahoan, guc guenituen articulatzan gure gogoan eta geure belarriraco. Guztia guerthatu cen gueure scenario psy-chicoan, *La Cour d'Honneur*-eco actorea medium baino ez cen, cinezco actore geu guinen. Horrec haimbat valio çuen guretatz nola toscano eta berce ororençat.

Saint Gaundens parean experimentu bat frogatu guenuen. Albait guehien concentratuaz geure baithan, uda bethean saiatu guinen mendi pyrennaicoac elhurrez janciac ikusten. Eta baiqui, mantu çuria mendien oinetaraino jeitsia cen. Horrec pare bat questione ekarri cizquigan gogo-ra: Avignonetic guenthocen ala Eleusetic? eta ethorri ere Bilbora ala Veronara? Egiaz, hori ez citzaigun guehigui achola, garrancizcoa eta mi-ragarria içan cen (berce behin) Avignoneco *La Cour d'Honneur*-en içanda-co experiencia theatrale, ceinec (berce behin) reafirmatzen baiguintuen

dramaturgiara buruzco gure dependencia osoan. Lourdetic eta itsasertz laphurtarrera bitartean, fascinaturic ethorri guinen eguzquiaren etzate splendido batez. Cinez guenuen uste ecen mascara gorraíl circular harc planetaren inguruco trajectorya galdua çuela eta ecimbercez cihoala Bizcaico Itsassoco nombaiten murguildu eta iraunguitzera bethierecotz. Eta goçamenaren calix horretaric edaten ari guinelaric, badiost Juliettac: “Cer actore othe dago prosopon horren guibelean?” Hitz horiez amaitu cen eguna aguerreco teatro universaleco actoa.